

REDACTIONEEL

Dit themanummer van *TMG* benadert het concept van *interactiviteit* in een mediavergelijkend en historisch perspectief. Centraal staan enerzijds de complexe – en historisch veranderende – theoretische opvattingen van interactiviteit als een ideaaltypische categorie in communicatieontwikkelingen (begrips en historisch-theoretische benadering). Anderzijds zijn er de verschillende historische perspectieven op diverse dimensies van interactiviteit – bijvoorbeeld de technologische, discoursanalytische, filosofische of handelingstheoretische betekenis van interactieve of interpassieve communicatieprocessen.

In zijn artikel ‘De belofte van interactiviteit’ presenteert gastredacteur Eggo Müller een theoretische en begripshistorische schets van de diverse betekenissen van interactiviteit; een belangrijk kader voor het hele nummer. Met een diachrone vergelijking van drie historische voorbeelden maakt hij duidelijk dat het concept van interactiviteit – ook als analytische categorie – pas binnen heel bepaalde historische contexten, media-ensembles en gebruiksvormen zijn specifieke invulling krijgt. De bijdrage van Imar de Vries over communicatieve interactie in het telefonische is een overtuigende demonstratie van Müllers stelling. Maar hij laat ook zien hoe sterk geïdealiseerde ideeën over communicatie of – in zijn woorden – ‘verlangens naar een communicatief utopia’ een normatief principe vormen in de ontwikkeling van communicatietechnologieën. Een idee trouwens dat ook in de inleiding van Andreas Fickers terugkomt. Dat de visies of dromen van interactiviteit soms meer ideaal blijven dan realiteit worden, maakt de bijdrage van Eva Baaren over de moeizame experimenten met interactieve televisie in Vlaanderen en Nederland duidelijk. Maar naast de spanning tussen visie en realiteit toont haar tekst ook hoe sterk die innovatiepaden van een en dezelfde technologie door politieke of nationale contexten gevormd worden.

Een heel andere kijk op interactiviteit biedt het artikel van Heike Weber dat de concrete, lichamelijke en fysieke interactie met mobiele communicatietechnologieën zoals de walkman, de mobiele telefoon of game boys analyseert. Weber benadrukt daarbij de sensitieve en tactiele dimensie van onze interactie met media en laat zien hoe mens en machine door interactieve gebruikersinterfaces met elkaar versmelten. Wat in hedendaagse mobiele communicatiemedia gerealiseerd blijkt – de grenzeloze ‘democratische’ interactie met de gemedieerde wereld – werd door kunstenaars en filmmakers eind jaren zestig, begin jaren zeventig als deconstructivistisch experiment geënceneerd. In zijn

provocerende beschouwing ‘Is interactiviteit meer dan pingpong?’ reflecteert Jack Post over de verdwenen politieke dimensie van hedendaagse digitale interactieve kunst, vergeleken met de ideologisch-kritische ambities van de film in de jaren zeventig. Volgens Post is het polariserende en politiserende discours over film en ideologie naar de achtergrond verdwenen, onder ander vanwege een postmodernistische radicalisering van het artistieke debat, dat zich steeds sterker kenmerkt door elkaar uitsluitende binaire opposities.

De vijf centrale bijdragen van dit nummer worden voorafgegaan door een inleidende mediahistorische reflectie over de bepalende invloed die de concentratie op bepaalde types bronnen voor de historische interpretatie van interactiviteit kan hebben. En zij worden afgesloten met een mediatheoretische uitleiding waarin een aantal alternatieve analysepaden voor toekomstig mediahistorisch onderzoek naar interactiviteit ter discussie worden gesteld.

De subredacteuren van dit themanummer van het *Tijdschrift voor Media-geschiedenis* hopen dat de hier verzamelde betogen een productieve bijdrage zullen vormen voor de nuttige en noodzakelijke dialoog tussen mediatheoretisch en mediahistorisch geïnteresseerde wetenschappers.

Ten slotte nog een redactionele mededeling: met ingang van dit nummer is Bernadette Kester de nieuwe redactievoorzitter van het *Tijdschrift voor Media-geschiedenis* en we heten vanaf het komende nummer twee nieuwe redactieleden welkom: Roel Vande Winkel (Universiteit Gent) en Thunnis van Oort (Universiteit Utrecht).

Andreas Fickers

Eggo Müller